

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2023. № 9.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.9.27>

УДК 330.3

Б. Ю. Кишакевич,

д. е. н., професор, професор кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності, Національний університет «Львівська політехніка»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5721-8543>

Б. Т. Демедюк,

аспірант,

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6259-7357>

ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ У КРАЇНАХ ЄС

B. Kyshakevych,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of External Economic and Foreign Affairs, National University “Lviv Polytechnic”

B. Demedyuk,

Postgraduate student, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

TAX STIMULATING THE DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESSES IN EU COUNTRIES

У статті проаналізовано основні підходи формування податкових пільг для малих та середніх підприємств у країнах Європейського Союзу. Показано, що підходи до підтримки малих та середніх підприємств, особливо у формі податкових пільг, є популярною темою дискусій серед європейських політиків та економістів. Аргументовано, що до податкових пільг для конкретних груп платників податків слід ставитись з обережністю і податкова система при цьому повинна бути максимально справедливою, простою та нейтральною. Спотворення у розподілі ресурсів мають бути зведені до мінімуму. Показано, що адекватність податкових пільг залежить від їхньої здатності правильно вирішувати та пом'якшувати цільові проблеми розвитку малого та середнього бізнесу, а також від витрат, пов'язаних з їхньою реалізацією.

The article analyzes the main approaches to the formation of tax incentives for small and medium-sized enterprises in the countries of the European Union. It is shown that approaches to supporting small and medium-sized enterprises, especially in the form of tax incentives, are a popular topic of discussion among European politicians and economists. It is argued that tax benefits for specific groups of taxpayers should be treated with caution and the tax system should be as fair, simple and neutral as possible. Distortions in resource allocation should be kept to a minimum. It is shown that the adequacy of tax benefits depends on the ability to correctly solve and mitigate the target problems of the development of small and medium-sized businesses, as well as on the costs associated with their implementation. It has been shown that it is a common belief in the literature that small business owners evade taxes more than any other group of taxpayers by mixing private and business affairs. In addition, the authors come to the conclusion that the use of tax incentives for SMEs is generally impractical. Given current regimes, most incentives are ineffective in addressing the problems of the SME sector. In relation to the caveat that tax incentives may discourage SMEs from growing beyond a certain size to remain eligible for special tax treatment, it was noted that such incentives may encourage companies to split into smaller ones to take advantage of tax incentives, which undermines companies' growth opportunities. and take advantage of economies of scale. However, the EU has introduced accompanying legislation to combat tax evasion and aims to stop such activity. It was shown that due to the stress in the financial markets, which has become quite common in recent times, many SMEs are finding it more difficult to obtain external financing than large enterprises.

The problem of access to financial resources has always been consistently higher for SMEs compared to large companies. Against this backdrop, tax incentives could reduce SMEs' need for external financing, helping them retain a higher share of their income.

Ключові слова: *податкові пільги, малий та середній бізнес, МСП, податкове стимулювання, розвиток бізнесу, ЄС, податкова система.*

Keywords: *tax incentives, small and medium-sized business, SMEs, tax incentives, business development, EU, tax system*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У країнах із ринковою економікою малий та середній бізнес суттєво впливає на темпи економічного зростання, структуру валового внутрішнього продукту (ВВП). Податки є ключовим інструментом державного впливу у сфері розвитку малого та середнього бізнесу, який, на жаль, не так ефективно використовується в Україні, у порівнянні із країнами Європи. Більшість МСП ЄС вважають питання оподаткування найбільш обтяжливою сферою регуляторної політики держави. Проблема оптимізації податкової політики стосовно МСП в Європейському Союзі є предметом наукових досліджень не лише науковців, але й широко обговорюється самими учасниками ринку. У той час як великі підприємства зазвичай можуть звернутися до податкових експертів за порадою про те, як оптимізувати свій чистий прибуток, МСП стикаються з багатьма труднощами у питаннях оподаткування, наприклад, непряме оподаткування (ПДВ), пряме оподаткування (дохід, капітал, подвійне оподаткування тощо). Адміністративний тягар в МСП, що виникає через сплату податків є доволі значним. Усе це обумовлює необхідність розроблення та запровадження ефективних податкових пільг для МСП, які є основою економіки Європи.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Проблемі впливу податкової політики на функціонування МСП у країнах Європи присвячено чимало наукових досліджень та публікацій, серед яких слід відзначити роботи

Т. Роман, Н. Марку, В. Русу, А. Сірітіну [2], С. Горджелс, М. Приєм [3], А. Ді Легге, Д. Цеканті, Ф. Форонда [4], С. Бергнер, Б. Бротігам, Р. Крістоф [5], С. Пікас, П. Райс, А. Пінто, Дж. Абранетс [6], Д. Бенедек, Н. Будіна, П. Деб, Б. Грація, С. Саксоновс, А. Шабуніна [7], Б. Богеншнейдер [8], Т. Макгайр [9], П. Баерт [12]. У роботі [2] було проаналізувати зв'язок між податками, які сплачують МСП, та результатами їх функціонування. Проаналізована статистична вибірка складалася з 27 країн-членів Європейського Союзу. Період аналізу становив 14 років з 2008 по 2021. Для ідентифікації зв'язку було використано методи аналізу панельних даних і розглянуто індикатори, що вимірюють ефективність роботи МСП та показники, які визначають податки, сплачені бізнесом. Основні результати показують, що податки, сплачувані МСП, суттєво впливають на ефективність їх діяльності, але цей вплив істотно відрізняється залежно від специфіки країн і специфіки підприємницької діяльності в конкретних країнах. Аналіз показав, що податок на прибуток негативно вплинув на діяльність МСП лише у країнах Західної Європи. Час на підготовку та сплату податків негативно вплинув на результати діяльності МСП у країнах, що не входять до Єврозони. Зрештою, кількість сплачених податків негативно вплинула на діяльність МСП у всіх групах країн. Таким чином, на ефективність діяльності МСП більше впливає кількість податків, які вони повинні сплачувати, ніж податок на прибуток або час, необхідний для розрахунку та сплати податків.

У роботі [6] було проведено економетричний аналіз залежності прибутковості МСП в Португалії від податкових та інших видів пільг. Було відзначено, що коли компанії отримують податкові пільги, їхня прибутковість збільшується внаслідок зниження податкового навантаження. Проте податкові пільги щодо створення робочих місць впливають лише на рентабельність активів. Вплив інших урядових пільг не мав суттєвого впливу на прибутковість МСП.

Мета статті – аналіз методів формування податкових пільг, спрямованих на стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу у країнах ЄС.

Виклад основного матеріалу. Малі та середні підприємства відіграють ключову роль у «нефінансовій бізнес-економіці» ЄС. Згідно із даними Європейської комісії, у 2020 році на 22,5 мільйона МСП (або 99,8% усіх підприємств) було зайнято близько 83 мільйонів осіб (або 65,2% усіх зайнятих), а додана вартість склала 3,3 мільярда євро або 53% загальної доданої вартості [11]. МСП створюють інноваційні рішення, які стосуються зміни клімату, ефективності використання ресурсів та соціальної згуртованості, а також допомагають у поширенні цих інновацій у регіонах Європи.

Малі та середні підприємства (МСП) вважаються двигуном будь-якої економіки та активно сприяють економічному зростанню країн. З цієї причини важливим завданням є визначення факторів, які впливають на діяльність МСП і, зокрема, на їх здатність адаптуватися та досягати кращих результатів у постійно мінливому сучасному економічному середовищі. Гнучка податкова політика без сумніву вважається одним із ключових інструментів стимулювання підприємництва. Війна Росії проти України, перед цим обмежувальні заходи, введені в більшості країн світу та Україні з метою запобігання поширенню COVID-19 стали серйозним випробовуванням для вітчизняного малого та середнього бізнесу, оскільки спричинили масове закриття підприємств, ускладнення логістики, падіння попиту тощо. В Україні малі та середні підприємства забезпечують близько 64% доданої вартості, 81,5% робочих місць та 37% податкових надходжень [1]. МСП Європейського Союзу становлять 99,8% від загальної кількості компаній. Додана вартість, створена МСП в ЄС, становить понад 50% від загальної суми, що підтверджує особливо важливий їх вплив на загальну економіку країн ЄС.

Податкові пільги - це спеціальні положення Податкового кодексу, які надають пільговий режим певним видам діяльності, інвестиціям або платникам податків. Що стосується податкових пільг для МСП, пільговий режим може

набувати різних форм і видів, проте усі вони можуть бути класифіковані у три основні групи:

- *Рівень оподаткування* : чи застосовується пільга на рівні підприємства і чи вона приносить користь власнику бізнесу при отриманні доходу від бізнесу? Ця група насамперед стосується підприємств, оподаткування яких не є прозорим (наприклад, корпорації, товариства з обмеженою відповідальністю).
- *Податкові зобов'язання у порівнянні з витратами на дотримання вимог* : чи спрямовані стимули на фактичні податкові зобов'язання чи витрати пов'язані із процесом ідентифікації та погашення податкових зобов'язань?
- *Стимули, спрямовані на вхідні ресурси або на вихідний результат*: чи залежить розмір пільги від суми та типу вхідних ресурсів або від результату, який генерують інвестиції, тобто від отриманого доходу? До податкових пільг, що спрямовані на вхідні ресурси належать спеціальні методи амортизації, інвестиційні та податкові пільги, у той час як спеціальні податкові ставки, пільги та податкові канікули є найбільш поширеними інструментами, що орієнтуються на результат діяльності МСП.

Цікавим є досвід східноєвропейських країн стосовно існування пільгових режимів для малого та середнього бізнесу у їх податковій системі. Так, Польща пропонує кілька стимулів для МСП. По-перше, малі та середні підприємства несуть більш високі ставки щодо надбавки на інвестиції в нові технології, яка доступна для всіх підприємств. Залежно від розміру компанії застосовується ставка у розмірі 70% (малі підприємства) чи 60% (середні) замість 50%. Крім того, МСП можуть отримати кредит на інвестиції в нові технології з можливістю звільнення від потенційних витрат до 70%. Розмір кредиту залежить від розміру компанії та її географічного розташування. Для мікрокомпаній передбачено додаткові стимули. Підприємствам з оборотом менше 1,2 млн. євро дозволено відразу амортизувати вартість деяких основних засобів до суми 50 000 євро.

У Литві діють значні податкові пільги для МСП. Перш за все, підприємства користуються зниженою ставкою податку 5% (замість 15%), якщо вони відповідають певним критеріям. Компанії, які відповідають певним вимогам мають право також на безкоштовну амортизацію основних засобів (за винятком будівель). Крім того, підприємствам із оподатковуваним доходом меншим за 100 000 літів дозволено визначати свої доходи за допомогою касового методу обліку. Стимулом для малих та середніх, а також великих компаній є загальне інвестиційне відрахування щодо витрат на певні групи основних засобів, таких як машини, обладнання, комп'ютерне обладнання та придбані права. Великі підприємства, як правило, мають переваги в особливих економічних зонах, де деякі податкові пільги застосовуються лише до інвестицій у сумі понад 1 мільйон євро.

Естонія не надає спеціальних податкових пільг для корпоративних МСП. Це при тому, що податкова система Естонії обкладає податком корпоративні виплати а не корпоративний прибуток. Отже, жодних пільг щодо корпоративних доходів взагалі в Естонії не існує.

Румунія надає спеціальний податковий режим для мікрокомпаній, який залежить від розміру обороту. Усі приватні підприємства з доходом нижче 65 000 євро, які не отримують дохід у банківському, азартному, консалтинговому чи управлінському секторах, зобов'язані сплачувати податок у розмірі 3% з обороту. До 2009 року такий режим був добровільним.

Хорватія надає дуже широкі податкові пільги для нових інвестицій. Доходи від нових інвестицій можуть підлягають оподаткуванню за зниженою ставкою корпоративного прибуткового податку на 50-100% протягом 10 років. Якщо інвестиції становлять не менше 50 000 євро та створюють 3 нових робочих місця, для мікрокомпаній передбачено спеціальний режим, який надає 50% пільгу. У результаті податкова ставка становить 10% порівняно із звичайними 20%,. Хорватія також надає спеціальну знижку на витрати на загальну освіту та навчання (50%) та спеціальну освіту та навчання (25%) для

співробітників. Відсотки збільшуються для малих та середніх компаній (розміри яких відповідають директивам ЄС) до 70% та 35% відповідно.

Загалом ефективна регуляторна політика має вирішальне значення для підтримки МСП у різних формах. Наприклад, можливі заходи включають спрощення процедур та зниження адміністративного тягаря для діяльності, пов'язаної зі стійким розвитком, податкові пільги, спеціальні права інтелектуальної власності на інновації, пов'язані зі стійким розвитком, а також пільги при реалізації екологічних заходів, управлінські сертифікати.

На думку фахівців Європейської комісії, одним із таких заходів, який заслуговує особливого вивчення, є варіант податкових пільг для МСП, які вирішують питання сталого розвитку та інтегрують сталий розвиток у свої робочі процеси. Використання податкових пільг для МСП повинно мотивувати та винагороджувати компанії, які фінансують проекти сталого розвитку. Ці стимули можуть передбачати відстрочення, звільнення чи зниження податків. Можливі варіанти класифікуються за трьома ключовими параметрами:

1. Рівень оподаткування – застосовується лише на рівні підприємства чи приносить вигоду власнику під час отримання доходу;
2. Податкові зобов'язання та витрати на дотримання податкових зобов'язань – незалежно від того, пов'язані вони з податковими зобов'язаннями або витратами на дотримання податкових зобов'язань;
3. Стимули, що ґрунтуються на витратах/випуску – чи засновані стимули на вкладах, що використовуються для створення вартості, чи на результатах інвестицій у компанію [3].

На основі цих підходів формуються податкові пільги, які вважаються найбільш ефективним методом стимулювання розвитку МСП в усіх країнах ЄС. Рис. 1 ілюструє низку факторів, які впливають на адміністративний тягар та дотримання податкових вимог. Хоча список факторів не претендує на повноту, він показує, що існує низка факторів, які податкова адміністрація повинна враховувати при розробленні стратегії стимулювання МСП. Наприклад, набір послуг, що надаються підприємствам контролюється податковими

адміністраціями, а на рівень розуміння податків можна впливати за допомогою освітніх кампаній.

Рис. 1. Фактори, які впливають на адміністративний тягар та дотримання податкових вимог

Цифровізація є одним із рішень, які дозволяють значно скоротити адміністративні витрати МСП. Електронна подача заявок є ефективним рішенням для зниження адміністративного тягаря. Як відзначається у [4], переваги електронної подачі очевидні, а рішення у вигляді «єдиного вікна» як на національному, так і на рівні ЄС вважаються позитивними, дозволяючи скоротити дублювання інформаційних зобов'язань, які є джерелом адміністративного тягаря. Проте в окремих випадках діджиталізація процесу подання податкових декларацій може збільшити адміністративне навантаження, особливо для невеликих підприємств, які потребують

використання послуг бухгалтера для виконання цих процедур. Так, на думку опитаних зацікавлених сторін, переваги цифровізація переважає ці витрати. Таким чином, пришвидшення цифровізації податкових декларацій повинна стати одним із важливих напрямків роботи регуляторних органів країн ЄС.

Найпоширеніші податкові пільги, які застосовують у країнах ЄС представлено у таблиці 1.

Таблиця 1. Приклади податкових пільг, які застосовують у країнах ЄС

Країна	Вид податкової пільги
Бельгія	Відрахування умовних відсотків (NID):
	У Бельгії платники СІТ можуть вимагати NID, що відображає економічну вартість використання капіталу та дорівнює вартості довгострокового безризикового фінансування. NID у 2022 році становив - 0,16% (0,34% для МСП). NID обнулюється у разі від'ємної ставки.
Угорщина	Податкові пільги для МСП:
	МСП, які отримали позику від фінансової установи для придбання або виробництва матеріальних активів, можуть вирахувати загальну суму сплачених відсотків за позикою зі свого податку без будь-яких обмежень.
Ірландія	Податкові пільги для нових компаній:
	У деяких випадках корпоративний податок протягом перших трьох років діяльності нової компанії знижується. Нові компанії мають право на податкові пільги, якщо їх корпоративний дохід становить максимум 40 000 євро в податковому році. Розмір пільги також залежить від загальної суми сплаченого роботодавцем соціального страхування.

Країна	Вид податкової пільги
Мальта	Схема початкового інвестування:
	Схема початкового інвестування (SIS) надає стимули у вигляді податкових пільг інвесторам, які проживають або працюють на Мальті і які інвестують у мальтійські стартапи або підприємства на ранній стадії. Інвестори SIS можуть отримати максимум 250 000 євро податкового кредиту за один податковий рік і вони можуть отримати до 35% податкових пільг у році, коли було зроблено інвестицію.
Іспанія	Податковий кредит для бізнес-ангелів:
	Бізнес-ангели можуть відраховувати 30% суми, інвестованої протягом фінансового року, з максимальним внеском, який дає право на відрахування в розмірі 60 000 євро. Це означає, що максимальна сума, яку можна вирахувати щороку, становить 18 000 євро. Щоб отримати вигоду від цього відрахування, необхідно, щоб суб'єкт господарювання та інвестор відповідали низці вимог.

Джерело: на основі [10]

Слід відзначити, що у науковій літературі можна зустріти і неоднозначне відношення до застосування податкових пільг до МСП. Цікавою є позиція словацьких авторів дослідження [5], які стверджують, що з одного боку, можна констатувати, що податкові пільги важливі і навіть необхідні для країн, враховуючи приплив іноземного капіталу, але з іншого боку, вітчизняний бізнес опиняється у невигідному становищі, через що іноземні інвестори порушують внутрішнє бізнес-середовище. Податкові пільги використовуються державами для мотивації бізнесу задля досягнення певної мети, наприклад підтримувати певні види діяльності, розширювати підприємницьку діяльність у неблагополучних регіонах, підтримувати дослідження та розробки та інші.

Проте функція податків, що стимулює, суперечить принципу нейтральності. Автори констатують, що податкові пільги перекидають основні засади ринкової конкуренції. Якщо залучення іноземних інвесторів відповідає інтересам держави, воно має зосередитись насамперед на поліпшенні якості ділового середовища, а не лише на наданні стимулів.

Багато країн прагнуть підтримувати дрібніші фірми, щоб стимулювати створення нових робочих місць і стартапів, особливо оскільки малі фірми часто обтяжені важким нормативним тягарем чи фінансовими обмеженнями. Як відзначають фахівці МВФ в роботі [7], податкові пільги з податку на прибуток, пов'язані з розміром компанії, зазвичай мають значні небажані наслідки. Вони створюють перешкоди для інвестицій та зростання компаній і можуть перешкоджати ефективному розподілу ресурсів, що має негативні наслідки для продуктивності та зростання компаній. Отримані результати також вказують на те, що податкові пільги, пов'язані з розміром компанії, які прямо не стосуються інвестицій в НДДКР, впливають на продуктивність фірм двома основними способами — створюючи перешкоди для зростання фірм і перерозподіляючи ресурси на користь менш продуктивних фірм.

Як зазначається у [6], власники малого бізнесу ухиляються від податків більше ніж будь-яка інша група платників податків, змішуючи приватні та ділові справи. Крім цього, автори приходять до висновку, що використання податкових пільг для МСП здебільшого є недоцільним. З огляду на існуючі нині режими більшість стимулів неефективні у вирішенні проблем сектора МСП. Положення зазвичай не дуже добре опрацьовані та викликають непотрібну складність податкового кодексу, а також додаткові спотворення при ухваленні інвестиційних та фінансових рішень. Таким чином, європейські політики повинні переключити свою увагу з надання конкретних і здебільшого неефективних податкових стимулів для МСП на усунення податкових перешкод зростання бізнесу.

Європейська комісія нещодавно оголосила про політику конкурентної боротьби, яку можна назвати «податковою нейтральністю малого бізнесу», яка спрямована на те, щоб США не могли надавати податкових пільг, які створюють податкову перевагу своїм транснаціональним компаніям порівняно з малими та середніми підприємствами МСП Європи. Автори в [8] відзначають, що Сполучені Штати беруть участь у податковій конкуренції, що дає транснаціональним корпораціям США структурну перевагу перед європейськими МСП, зокрема шляхом полегшення ухилення від європейських податків. Крім того, податкове законодавство США надає транснаціональним корпораціям США податкові пільги на доходи в США, включаючи спеціальні пільги для НДДКР та вітчизняного виробництва. Антиконтурентний ефект полягає в тому, що транснаціональні корпорації США користуються значними торговими перевагами перед своїми конкурентами і можуть відібрати частку ринку у європейських МСП. Подібне уже сталося на внутрішніх ринках США, де МСП були значно скорочені в міру того, як знизилась конкуренція на внутрішніх ринках США за останнє десятиліття.

У звіті Комісії ЄС «Annual Report on Taxation 2022» [11] наголошується, що є дві основні причини, які підтверджують доцільність надання податкових пільг МСП. По-перше, «існують збої ринку, які впливають на МСП». По-друге, «податкова система непропорційно негативно впливає на МСП». У доповіді пояснюється, що одним із аргументів на користь стимулів є те, що МСП створюють позитивні побічні ефекти для економіки. Ці переваги можуть включати інновації, які можуть бути застосовані в інших сферах і можуть вплинути на зростання економіки. Комісія наголошує на можливих вигодах, включаючи навчання персоналу та підвищення кваліфікації, які згодом можна буде застосувати на інших підприємствах. Таким чином, податкові пільги для МСП можуть стимулювати вищий рівень інвестицій у цю діяльність. Лауреат Нобелівської премії з економіки 1997 року Майрон Шоулз відзначав, що успіх досягається, коли податкові правила субсидують діяльність, яка приносить

користь суспільству загалом більше, ніж окремим особам, які беруть участь у цій діяльності. [9]

Без сумніву, через стреси на фінансових ринках, які останнім часом стають доволі звичним явищем, багатьом МСП складніше отримати зовнішнє фінансування, ніж великим підприємствам. Проблема доступу до фінансових ресурсів завжди була незмінно вищою для МСП у порівнянні із великими компаніями. На цьому фоні податкові пільги могли б знизити потребу МСП у зовнішньому фінансуванні, допомагаючи їм утримувати дещо вищу частку своїх доходів.

Одним із методів вирішення цієї проблеми могло б бути прийняття в ЄС програми DEBRA (Debt-equity bias reduction allowance). Підприємцями у більшості країн Європейського Союзу (ЄС) та в усьому світі борг розглядається більш сприятливо з погляду оподаткування, ніж акціонерний капітал. Наприклад, відсоткові виплати за кредитами зазвичай не підлягають оподаткуванню. Навпаки, витрати, пов'язані з пайовим фінансуванням, такі як дивіденди, здебільшого не віднімаються від оподаткованого доходу. Таке нерівне ставлення до боргу та капіталу призводить до зміщення у бік боргу при прийнятті інвестиційних рішень підприємствами та може призвести до високого рівня заборгованості у корпоративному секторі ЄС. 11 травня 2022 року, щоб підтримати створення гармонізованого податкового середовища, яке ставить боргове та пайове фінансування на рівних у ЄС, Європейська комісія внесла пропозицію щодо допомоги зі скорочення різниці між боргом та капіталом DEBRA [12]. Директива пропонує розглядати збільшення капіталу підприємства як податкові пільги.

Цікавою є схема стимулювання зайнятості та інвестицій (EIS) в Ірландії, яка полегшує доступ до акціонерного фінансування. Дозвіл МСП надавати своїм співробітникам пільгові опціони на акції через розширену програму залучення ключових співробітників (KEEP) дозволило б МСП зберегти кошти в бізнесі. KEEP – це податковий стимул, що ґрунтується на акціях, який

призначений для підтримки малих та середніх підприємств (МСП) у залученні та утриманні ключових співробітників шляхом відстрочення моменту оподаткування відповідних опціонів на акції до дати остаточного відчуження акцій.

Ще одна причина, яка обумовлює необхідність запровадження податкових пільг для МСП, полягає в тому, що податкові системи ставлять МСП у не вигідне становище. У звіті Комісії ЄС «Annual Report on Taxation 2022» наводяться приклади високих витрат на дотримання податкових вимог та існування «асиметричного підходу до прибутків та збитків», який означає, що прибуток оподатковується тоді, коли він виникає, тоді як збитки ще зазвичай не повернуто, але перенесено на зменшення майбутніх доходів. У звіті наголошується, що це може вплинути на МСП, які часто стикаються із проблемами ліквідності, особливо на ранніх стадіях розвитку. У звіті зазначається, що згідно з цим аргументом можливість відшкодувати збитки в момент їх виникнення або використовувати їх для компенсації інших доходів може бути виправдана.

Таким чином, у відповідь на економічні виклики та кризи багато європейських країн запровадили різні заходи податкового стимулювання для підтримки МСП. Аналіз показав, що ці заходи можуть включати:

- Знижені ставки податку: деякі країни пропонують знижені ставки податку на прибуток підприємств або податку на додану вартість (ПДВ) для МСП, щоб допомогти їм знизити податковий тягар.
- Податкові кредити та пільги: уряди можуть надавати податкові кредити та пільги, щоб стимулювати МСП інвестувати в дослідження та розробки (НДДКР), інновації та створення робочих місць. Ці кредити можуть допомогти зменшити загальні податкові зобов'язання.
- Відстрочка сплати податків: у часи економічних труднощів уряди можуть дозволити МСП відстрочити сплату податків, надаючи їм тимчасове

полегшення, дозволяючи їм сплачувати податки пізніше без сплати штрафів чи відсотків.

- Повернення збитків: деякі країни дозволяють МСП переносити збитки на попередні податкові роки, що може призвести до відшкодування податків, сплачених у ці роки.
- Інвестиційні пільги: уряди можуть запроваджувати інвестиційні пільги, які дозволяють МСП вираховувати відсоток своїх інвестицій у капітальні активи зі свого оподаткованого доходу.
- Регіональні та галузеві стимули: деякі регіони або галузі можуть отримати цільові податкові стимули для сприяння економічному розвитку та зростанню.
- Спрощене дотримання податкового законодавства: зусилля щодо спрощення процедур дотримання податкового законодавства можуть бути корисними для МСП, оскільки вони часто мають обмежені ресурси для виконання складних податкових вимог.
- Гранти та субсидії: окрім податкових стимулів, малі та середні підприємства також можуть мати право на гранти, субсидії та програми фінансової допомоги, спрямовані на підтримку їхнього зростання та стабільності.

Висновки. На МСП припадає основна частина економічної діяльності в Європейському Союзі, і вони необхідні для економічного розвитку та процвітання Європи. Як наслідок, підходи до підтримки МСП, особливо у формі податкових пільг, є популярною темою дискусій серед європейських політиків та економістів. Однак до податкових пільг для певних груп платників податків слід ставитись з обережністю. Податкова система має бути максимально справедливою, простою та нейтральною для того, щоб спотворення у розподілі ресурсів були мінімізовані. Звичайно, дискримінаційне поводження з малими і великими фірмами суперечить цим ключовим принципам, і для надання привілеїв тій чи іншій групі повинні бути вагомі причини. Якщо такі причини мають місце, тоді адекватність податкових пільг

залежить від їхньої здатності ефективно вирішувати поставлені перед державою проблеми, а також від витрат, пов'язаних з їхньою реалізацією. Щоб забезпечити ефективність податкових стимулів та пільг, уникнувши при цьому непередбачених негативних наслідків, податки повинні стягуватись прозоро.

Стосовно застережень, що податкові пільги можуть створити перешкоди для зростання МСП за межі певного розміру, щоб зберегти право на спеціальний податковий режим, слід відзначити, справді, що такі стимули можуть спонукати компанії розділитися на дрібніші, щоб скористатися податковими пільгами, які стримують можливості зростання компаній та скористатися таким чином перевагами ефекту масштабу. Проте у ЄС з'явилося нове законодавство щодо боротьби з ухиленням від сплати податків, яке також спрямоване на боротьбу із такими зловживаннями.

Література

1. Підтримка малого і середнього підприємництва. Урядовий портал. <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/ekonomichne-zrostannya/pidtrimka-malogo-i-serednogo-pidpriyemnictva>
2. Roman T., Marcu N., Rusu V., Doaca E., Siriteanu A. Tax Payment and the Performance of SMEs: A Longitudinal Analysis on EU Countries. *Sustainability*, 2023. 15. 15 p.
3. Gorgels S., Priem M. Annual Report on European SMEs 2021/22 SMEs and environmental sustainability. SME Performance Review 2021/2022. *European commission*. April 2022. 102 p. doi: 10.2826/164089
4. Di Legge A., Ceccanti D., Hortal F. Tax compliance costs for SMEs: An update and a complement Final Report. *European Innovation Council and SMEs Executive Agency (EISMEA)*. 2022. 171 p. URL: [Tax compliance costs for SMEs - Publications Office of the EU \(europa.eu\)](https://publications.ec.europa.eu/publication-detail/-/publication/11111111-1111-1111-1111-111111111111)
5. Bergner S., Rainer B., Maria E., C. Spengel. The Use of SME Tax Incentives in the European Union (January 15, 2017). *ZEW - Centre for European Economic Research Discussion Paper*. 2017. 17-006. 127 p. URL: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2910339>

6. Picas S., Reis P., Pinto A., Abrantes J. Does Tax, Financial, and Government Incentives Impact Long-Term Portuguese SMEs' Sustainable Company Performance? *Sustainability*. 2021. 13. 16 p. URL: <https://doi.org/10.3390/su132111866>
7. Benedek D., Budina N., Deb P., Gracia B., Saksonovs S., Shabunina A. The Right Kind of Help? Tax Incentives for Staying Small. *IMF Working Paper European Department*. 2017. 32 p.
8. Bogenschneider B. The European Commission's Idea of Small Business Tax Neutrality. *EC Tax Review*. 2016. 25(4). pp. 221 – 228.
9. Maguire T. We need to look after the EU's economic backbone in SMEs. Deloitte Ireland LLP. URL: [Tom Maguire Business Post column EU's recent views on SME's | Deloitte Ireland](#)
10. Annual Report on Taxation 2022. Directorate-General for Taxation and Customs Union. European Commission. 2022. 161 p. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/22508340-1149-11ed-8fa0-01aa75ed71a1>
11. Annual Report on Taxation 2021: Review of taxation policies in the EU Member States. European Commission. 2021. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/10c54579-ccb6-11eb-ac72-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source257642579>
12. Baert P. Debt-equity bias reduction allowance (DEBRA). *European Parliamentary Research Service*. March 2023. 7 p. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733678/EPRS_BRI\(2022\)733678_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733678/EPRS_BRI(2022)733678_EN.pdf)

References

1. Government portal (2023), “Support of small and medium-sized enterprises”, available at: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/ekonomichne-zrostannya/pidtrimka-malogo-i-serednogo-pidpriyemnictva> (Accessed 05 Sept 2023).
2. Roman, T., Marcu, N., Rusu, V., Doaca, E. and Siriteanu, A. (2023), “Tax Payment and the Performance of SMEs: A Longitudinal Analysis on EU Countries”, *Sustainability*, vol. 15, 15 p.
3. Gorgels, S. and Priem, M. (2022), “Annual Report on European SMEs 2021/22 SMEs and environmental sustainability. SME Performance Review 2021/2022”, *European commission*, doi: 10.2826/164089

4. Di Legge, A., Ceccanti, D. and Hortal, F. (2022), “Tax compliance costs for SMEs: An update and a complement Final Report”, *European Innovation Council and SMEs Executive Agency (EISMEA)*, available at: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/70a486a9-b61d-11ec-b6f4-01aa75ed71a1/language-en> (Accessed 05 Sept 2023).
5. Bergner, S., Rainer, B., Maria, E. and Spengel, C. (2017), “The Use of SME Tax Incentives in the European Union”, *ZEW - Centre for European Economic Research Discussion Paper*, vol.17-006. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2910339>
6. Picas, S., Reis, P., Pinto, A. and Abrantes, J. (2021), “Does Tax, Financial, and Government Incentives Impact Long-Term Portuguese SMEs’ Sustainable Company Performance?”, *Sustainability*, vol.13. <https://doi.org/10.3390/su132111866>
7. Benedek, D., Budina, N., Deb, P., Gracia, B., Saksonovs, S., Shabunina, A. (2017), The Right Kind of Help? Tax Incentives for Staying Small, *IMF Working Paper European Department*.
8. Bogenschneider, B. (2016), “The European Commission’s Idea of Small Business Tax Neutrality”, *EC Tax Review*, vol. 25(4), pp. 221 – 228.
9. Maguire, T.(2022), “We need to look after the EU’s economic backbone in SMEs”, Deloitte Ireland LLP, available at: <https://www2.deloitte.com/ie/en/pages/tax/articles/tom-maguire-business-post-column-eu-views-on-small-to-medium-enterprises.html> (Accessed 05 Sept 2023).
10. Directorate-General for Taxation and Customs Union. European Commission (2022), “Annual Report on Taxation 2022”, available at: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/22508340-1149-11ed-8fa0-01aa75ed71a1> (Accessed 05 Sept 2023).
11. European Commission (2021), “Annual Report on Taxation 2021: Review of taxation policies in the EU Member States”, available at: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/10c54579-ccb6-11eb-ac72-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source257642579> (Accessed 05 Sept 2023).
12. Baert, P. (2023), “Debt-equity bias reduction allowance (DEBRA)”, *European Parliamentary Research Service*, available at: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733678/EPRS_BRI\(2022\)733678_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733678/EPRS_BRI(2022)733678_EN.pdf) (Accessed 05 Sept 2023).

Стаття надійшла до редакції 15.09.2023 р.